

Archeologische

Kroniek

Zuid-Holland

Den Haag | Westduimpark

Delen van de Haagse Westduinen, tussen de Scheveningse haven en Kijkduin, zijn in de winter van 2011 op 2012 ontdaan van hun te hoog opgegroeide vegetatiedek. Onder deze relatief jonge kustduinen liggen de zogenaamde Oude Duinen waarop oude bewoning vaak goed bewaard is gebleven. Vlak voor en tijdens de schoonmaak zijn op de lagere plekken in het duinlandschap archeologische waarnemingen gedaan (zie: Gemeente Den Haag). De werkgroep heeft in oktober 2012 aanvullende waarnemingen gedaan.

Op de (kunstmatige) rug rechts werden de meeste prehistorische vondsten gedaan, in vergraven context.

(Foto: L. van der Valk)

Er zijn enkele tientallen scherven aardewerk uit de Vroege tot Midden IJzertijd gevonden van ten minste een tiental verschillende baksels (cf. Stokkel et al.,

2012). Daarnaast zijn enkele tientallen scherven middeleeuws aardewerk (kogelpot diverse baksels, Paffrath, Andenne, Pingsdorp) en steengoed geteld. In het kader van beheer gaat de gemeente Den Haag het gebied de komende jaren monitoren op archeologie en geomorfologie. De werkgroep 'sGRAVENhage zal daarin de veldopnamen voor zijn rekening nemen (tweemaal per jaar).

*AWN Afdeling 7 Den Haag en Omstreken,
Werkgroep 'sGRAVENhage, L. van der Valk*

Den Haag | Solleveld (Dunea),

Waarnemingen gedaan in het gebied Solleveld (Dunea), Den Haag zijn verwerkt in diverse artikelen (zie Holland's Duinen, een Dunea periodiek over onderzoek in de duinen: www.dunea.nl Nabij Ter Heijde zijn middeleeuwse scherven (7de-15de eeuw) geborgen uit een windkuil. Hierover is een artikel in voorbereiding (Van der Valk en Beekman, in voorb.)

*AWN Afdeling 7 Den Haag en Omstreken,
Werkgroep 'sGRAVENhage, L. van der Valk*

Duingebied Meijndel (Dunea), Wassenaar

Een aantal jaren geleden zijn in de vlak aan zee gelegen kustduinen noordwestelijk van de boerderij Meijndel 35 scherven en scherfjes van een amfoor gevonden, samen met een aantal gecalcineerde menselijke botdelen, helaas in verstoorde context. Feit blijft dat de vondsten vlak bij elkaar lagen en dus een ensemble lijken te vormen. Het vermoeden bestaat dat dit een Romeins crematiegraf is geweest. Daarmee zou een tracé van de Romeinse weg door de duinen een vast punt gekregen hebben, vlak in de buurt van de Kleine Pan waar in het begin van de 20ste eeuw veel Romeins materiaal werd gevonden

bij de aanleg van de sprang voor de waterwinning (Van der Valk et al., 2013)

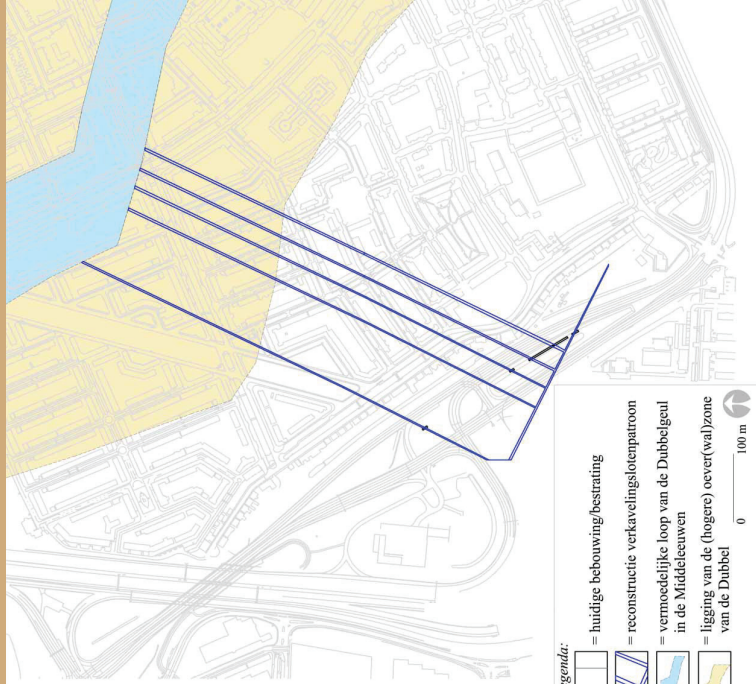
*AWN Afdeling 7 Den Haag en Omstreken,
Werkgroep 'sGRAVENhage, L. van der Valk*

Dordrecht | Laan der Verenigde Naties

In 2012 is een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd naar aanleiding van het booronderzoek in 2011.

Overzicht op één van de getrapte aangelegde proefsleuven met dwars erdoorheen lopende, een net aan het licht gekomen laatmiddeleeuwse ontginnings- of perceelsloot. (Foto: Gemeente Dordrecht, SO/RR/M&A)

Projectie van het gereconstrueerde verkavelingspatroon in relatie tot de ligging van de rivier de Dubbel, zoals deze is weergegeven op de archeologische verwachtingskaart Dordrecht.

(Tekening: Gemeente Dordrecht, SO/RR/M&A)

In de top van komklei uit de Dubbel zijn vijf sloten gevonden met een breedte tussen circa 1,75 en 2,1 m. Vier sloten zijn noord-oost-zuidwest georiënteerd en één sloot zuidoost-noordwest. De sloten hebben schuine wanden en een platte bodem. In drie sloten bestond de oudste vulling uit licht bruinrijze, siltige klei met detrituslaagjes en zoetwaterschelpen. Deze opvulling is afgezet in de tijd dat de sloten in gebruik waren. Hierop is een donkergrijze tot zwarte sterk

humeuze kleilaag aanwezig met daarin veel jonge brakwaterkokkels. Deze laag is waarschijnlijk afgezet tijdens de St. Elisabethsvloed van 1421, toen via de watergangen zout water de Grote Waard instroomde. Aangezien het water na 1 à 2 jaar weer verzoette, zijn de brakwaterkokkels niet volgroeid en komen ze voor alsof ze in leven zijn, dat wil zeggen in een kolonie waarin vrijwel alle exemplaren gesloten kleppen hebben. In één sloot bestond zelfs de hele opvulling uit deze afzetting, die het gevolg is van de St. Elisabethsvloed. Eén sloot was geheel opgevuld met het zand van het Merwededek.

De onderlinge afstand tussen de sloten ligt tussen 26,5 en 30 m. De sloten hebben ten opzichte van de top van het komklei-landschap een diepte tussen circa 60 en 80 cm. De slootvullingen waren schoon en leverden geen vondstmateriaal op.

De kavelgrootte van circa 30 x 650 m past, als variatie, in het middeleeuwse standaard verkavelingspatroon. Waarschijnlijk was de initiële verkavelingsbreedte van de percelen circa 90 m. De versmalling van de kavels tot drie percelen van 30 m is mogelijk een reactie op vernatting van het land, waarbij extra ontwateringsloten noodzakelijk waren. Een aanwijzing hiervoor is dat alle sloten uit de tijd van de St. Elisabethsvloed watervoerend waren.

Ook de perceelslengte kan een aanpassing zijn. De afstand tot de Dubbelgeul is naar verwachting circa 650 meter, dat bij benadering circa drie voorlingen ofwel 678 meter is. Het verkavelingspatroon blijkt conform de archeologische ver-

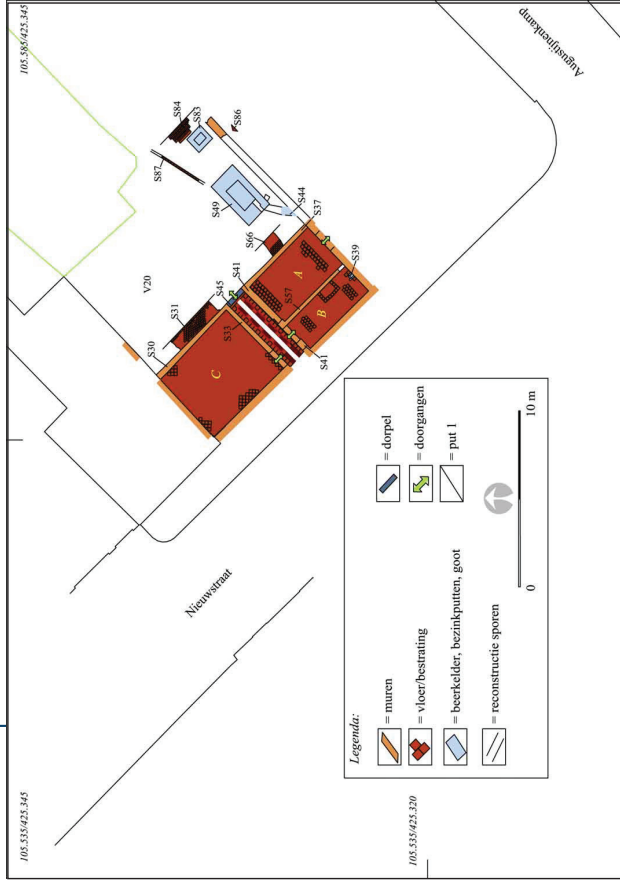
wachting loodrecht georiënteerd te zijn op de rivier de Dubbel. Een vergelijkbaar verkavelingspatroon is tussen 2007 en 2009 door RAAP gevonden in de Alloijen-Bovenpolder. Het gaat hier om gronden ten noorden van de rivier de Dubbel, die vanaf de noordoever zijn ontgonnen. Dit deel van de Grote Waard maakte in eerste instantie deel uit van de Dordtse Waard. Hier werden sloten gevonden met een onderlinge afstand van zowel exact 113 m, als ook rond 40-50 m.

Gemeente Dordrecht,
Jacqueline Hoevenberg en Marc Dorst

Dordrecht | Nieuwstraat 60-62

Het voormalige Sinterklaashuis aan de Nieuwstraat 60-62 wordt omgebouwd en uitgebreid tot film/thea-

Een overzicht van de oudste bebouwingsresten van de Latijnse School. (Tekening: Gemeente Dordrecht, SO/RR/M&A)

School gevestigd waren. Johannes en Cornelis de Witte werden in 1635 allebei leerlingen van deze school. Het pand had een centrale gang met aan weerszijden lokalen. Direct langs de achtergevel van de lokalen lag een straatje met een beerkelder, maar het grootste deel van het achtererf was onverhard en onbebouwd. Het is niet duidelijk waarvoor dit terrein gebruikt werd. Mogelijk lagen er (sier)tuinen. De vondsten bestonden onder andere uit keramiek, glaswerk, enkele munten, een speelpenning, een luxe tafelmets met verguld heft, musketkogels, een snorrobot van lood en een Engels ijkgewicht. Gedurende de 17de en 18de eeuw vinden er slechts kleine aanpassingen plaats. De twee leslokalen aan de kant van de Nieuwstraat hadden plavuizen vloeren. In één van de vloeren was een 16de-eeuwse spreuktegel verwerkt. In de twee kwadranten zijn de volgende tekst-fragmenten te lezen: *Die tut [tijt] is cort.. en Wacht u va sonde*. Dit zijn enkele regels van een vers dat gebaseerd is op een Bijbelcitaat, I Cor. 7:29.

Op ontbrekende tegels moeten de andere regels hebben gestaan:

<i>Die tijt is cort,</i>	<i>De tijd is kort,</i>
<i>Die doot is snel.</i>	<i>De dood komt snel</i>
<i>Wacht u va sonde,</i>	<i>Wees vrij van zonden</i>
<i>Soe doedi wel.</i>	<i>En doe zo goed</i>

Waarschijnlijk heeft de spreuktegel oorspronkelijk deel uitgemaakt van een vloer in het klooster en is, als moraliserende zinspreuk voor de leerlingen, hergebruikt in de vloer van de Latijnse School. Pas vanaf het eerste kwart van de 19de eeuw vinden er grootschalige veranderingen plaats. In 1823 wordt het noordelijke leslokaal aan de achterzijde uitgebreid.

De 16de-eeuwse spreuktegel in de 17de-eeuwse plavuizenvloer van de Latijnse School en in detail.

(Foto: Gemeente Dordrecht, SO/RR/M&A)

Een tweede uitbreiding volgt in 1853, toen de school Gymnasium werd. Bij deze uitbreiding wordt het gehele lege erf achter het noordelijke leslokaal volgebouwd. Vermoedelijk worden dan ook de gehele 17de-eeuwse bebouwing en de leslokalen van de Latijnse School tot op het vloerniveau afgebroken en opnieuw opgebouwd. De centrale gang wordt hierbij verbreed en waarschijnlijk wordt ook de beerkelder op het achtererf geleegd en weer in gebruik genomen. In de beerkelder zijn hoofdzakelijk vondsten uit de 19de eeuw gevonden, waaronder een grafiethouder, ivoren tandenborstels, een houten reliëf, voorstellende een mannenhoofd, knopen van hout en schelp en enkele lakzegelfragmenten. Of de voorwerpen ook zijn toe te schrijven aan de

aanwezige kostkinderen of de bewoners van de rectorswoning is niet met zekerheid te zeggen. Alle vondsten zijn gevonden op de plek waar de vermoedelijke afvoergoot uit de rectorswoning in de beerkelder uitkomt. De beerkelder werd voor het laatst gebruikt in de 20ste eeuw.

Een in profiel gesneden mannenhoofd, gemaakt van een 3 mm dik plaatje hout, 8 cm hoog en 4,5 cm breed. Door ingekerfde lijnen zijn de kaaklijn, oor, oog, wenkbrauw, neus, mond en snor weergegeven. Vermoedelijk 19de-eeuws.

(Foto: Gemeente Dordrecht, SO/RR/M&A)

In 1865 wordt er een tweede vleugel met leslokalen bijgebouwd, zodat vanaf dat moment vrijwel het gehele achtererf bebouwd was.

Gemeente Dordrecht,
Jacqueline Hoevenberg en Marc Dorst